

MÜLTECİLER VE AB'NİN DEĞERLER SINAVI

Emin Emin

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Emin, Emin. "Mülteciler ve AB'nin Değerler Sınavı", İNSAMER, 05.03.2020.

Analiz

Türkiye, İdlib'de Soçi Mutabakatı uyarınca güvenli ilan edilen bölgede görevli 34 askerinin şehit edilmesinden sonra, hem sahada hem de masada daha proaktif bir politika izlemeye başladı. Bu süreçte bir taraftan İdlib'deki rejim güçlerine yönelik Bahar Kalkanı Harekâtı'nı başlattı diğer taraftan da 2016 yılında Avrupa Birliği (AB) ile yaptığı anlaşma gereği sınırlarından geçmesine izin vermediği mültecilere artık engel olmama kararı aldı.

Türkiye'nin bu kararı sonrasında şu ana kadar 135.000'i aşkın mültecinin Yunanistan sınırlarına dayanması üzerine, Avrupa yeni bir mülteci krizi sorunuyla karşı karşıya kaldı. Yunanistan'ın kapılarına dayanan mültecilere uyguladığı insanlık dışı muamele ise, AB tarafından kınanmak yerine takdir edildi. Bölgeye 3 Mart tarihinde bir ziyaret gerçekleştiren AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, gösterdiği "çaba" için Yunanistan'ı kutladı;

hatta gerçek mermiler kullanarak üç kişinin ölümüne, 5 kişinin yaralanmasına sebep olan Yunanistan'ı -mültecilere uyguladığı bu vahşeti göz ardı ederek- Avrupa'nın kalkanı olarak lanse etti. Bu süreçte onlarca mülteci de Yunan güvenlik birimlerinin uyguladığı şiddet sebebiyle yaralandı. Von der Leyen'in yanı sıra AB Konseyi Başkanı Charles Michel, Avrupa Parlamentosu (AP) Başkanı David Sassoli ve AB Konseyi Dönem Başkanı olan Hırvatistan Başbakanı Andrej Plenkovic de Türkiye-Yunanistan sınırı yakınlarındaki Evros bölgesini ziyaret etti. Burada durumun "vahametini" gören heyet üyeleri, sorunun çözümü için bazı adımlar atılması yönünde karar aldı. Ancak bu noktada, heyetin bölgedeki durumu insanlık açısından değil; kendi ülke ekonomileri, refah seviyeleri, güvenlikleri açısından vahamet olarak tanımladığını belirtmek gerekiyor. Bu çerçevede Ursula von der Leyen, nihai hedefleri AB'nin gelişmiş ülkelere ulaşmak olan

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
İHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

mültecilerin Türkiye’de kalmasını sağlaması için Yunanistan’a 350 milyon avrosu hemen olmak üzere toplam 700 milyon avro para, 100 sınır koruma görevlisi, 7 gemi, 2 helikopter, 1 uçak ve 3 özel araç verileceğini bildirdi.

AB’nin desteğini arkasına alan Yunanistan da bir ay boyunca yeni iltica başvurusu almayacağını açıkladı. Bunun üzerine Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), Yunanistan’ın hem Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşmeye -1951 Cenevre Sözleşmesi- hem de AB mülteci yasasına göre sığınma başvurularının kabulünü askıya alamayacağını belirtti.¹

Yunanistan’a yönelik aldığı destek kararı yanı sıra AB, Türkiye’ye de sınırları açma kararından vazgeçerek 2016 yılında imzalanan mülteci anlaşmasına uyması çağrısında bulundu. Ancak AB bunu yaparken söz konusu anlaşmanın maddeleri arasında yer alan Türkiye vatandaşlarına vizesiz seyahat hakkı verilmesi, mültecilere yönelik Türkiye tarafından harcanan 40 milyar doların küçük bir kısmına mukabil 6 milyar avroluk destek ve AB üyelik sürecinde yeni müzakere başlıklarının açılması gibi kendi üzerine düşen şartları yerine getirmekle ilgili bir açıklamada bulunmadı. Oysaki, 2016 yılındaki anlaşmanın sayılan maddelerinin yerine getirilmemesi, Türkiye’nin sınırları açma kararı almasındaki en temel faktörlerden biri. Ayrıca mültecilerin önemli bir kısmını oluşturan Suriyelilerin kendi ülkelerine dönmeleri için Türkiye tarafından oluşturulmaya çalışılan güvenli bölgeler konusunda AB’nin gerekli desteği vermemesi de bu kararın alınmasında etkili oldu.

Bugün gelinen noktada, Türkiye’nin tek hatasının kapıları açma kararında bu kadar geç kalmış olması olduğu söylenebilir. Çünkü mültecilerin geri kabulüne dair anlaşmanın imzalanmasından sonra AB yeni bir mülteci akınından korunmak üzere kendi sınırlarına tel örgüler ördü ve Avrupa Sınır ve Sahil Güvenliği Ajansı’nı (Frontex) kurdu. Bu yüzden bugün mültecilerin AB ülkelerine ulaşması eskisine nazaran çok daha zor görünüyor.

Yunanistan içerisine giren on binlerce mültecinin akıbetiyle ilgili net bilgilere henüz ulaşılabilmemiş değil. Yunan yetkililer ülkeye girmeye çalışan mülteci sayısının 30.000 civarında olduğunu açıklasa da gerçek sayının çok daha fazla olduğu biliniyor, ancak Yunanistan’a geçen mültecilerin akıbetine dair büyük bir belirsizlik söz konusu. Bütün bunların yanı sıra, Yunanistan’a giriş yapan mültecilerin Yunan güvenlik güçleri dışında insan avına çıkmış ve bunu sosyal medyadan paylaşan Yunan milliyetçileriyle de mücadele etmek zorunda oldukları anlaşılıyor.

Önümüzdeki dönemde hava sıcaklıklarının artmasıyla Türkiye sınırlarından Avrupa’ya çok daha yoğun bir mülteci akınının yaşanması bekleniyor. Mültecilerin Yunanistan engelini aşılabilmesi durumunda takip edebilecekleri birkaç farklı rota bulunuyor. Birinci rota, 2015-2016 yıllarında olduğu gibi, Balkan ülkeleri üzerinden geçiyor; ancak mültecilerin Balkan rotasını seçmeleri, hem kendilerini hem de Balkan ülkelerini büyük bir trajediye sürükleyebilir. Zira AB Yunanistan’a verdiği desteği bu ülkelere vermeye gönüllü olmayacaktır; hatta AB’nin hâlihazırda birliğe üye olmak için çaba sarf eden Balkan ülkelere mültecileri tutmaları yönünde baskı yapması dahi söz konusu olabilir. Böyle bir talep karşısında ise, Balkan ülkelerinin -Türkiye’nin yaptığı gibi- kapılarını mültecilere açma kararı alacak gücü olmadığı da ortadadır. Kaldı ki Balkan ülkeleri kapılarını açma kararı olsa bile Macaristan ve Hırvatistan gibi AB sınır ülkelerinin uygulayacağı “sınır kontrollerinin” Yunanistan’dan aşağı kalmayacağı muhakkaktır. Bu durumda birkaç bini aşmayan mülteciyle bile başa çıkamayan Balkan ülkelere yaşanacak yeni bir mülteci akını, bölgede ciddi insani krizlere davetiye çıkaracaktır.

Mültecilerin bir kısmının ise Balkan ülkelerindeki kara sınırlarında uygulanan sıkı sınır kontrollerinden kaçınmak üzere, Yunanistan’dan sonra tehlikeli bir deniz yolculuğu ile İtalya’ya geçmeye çalışacakları tahmin edilmektedir. Had safhada tehlikeli olan böylesi bir yolculuk, Ege ve Adriyatik denizlerinde yeniden yoğun mülteci ölümlerine neden olacaktır.

Yaşanan bütün bu gelişmelerden sonra, Bulgaristan Başbakanı Boyko Borisov başta olmak üzere AB Konseyi Başkanı Charles Michel, AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi ve Komisyon Başkan Yardımcısı Josep Borrell ve beraberindeki heyet Ankara'ya bir ziyaret gerçekleştirdi. Bu arada Almanya şansölyesi Merkel'in İdlib'de güvenli bölge tahsis edilmesi gerektiğine dair açıklamaları, Avrupa'nın bu sorunun sadece Suriyeli mültecilerden kaynaklanmadığını hâlâ anlamadığını bir kez daha ortaya koymuş oldu. Zira kapıların açılmasından sonra Yunanistan sınırında toplananlar sadece Suriyeli mülteciler değil; Afganistan'da uzun yıllardır süren savaştan kaçanlar, Libya gibi alternatif göç rotalarında

yaşanan savaşlardan dolayı Türkiye'yi transit ülke olarak kullanan Afrikalı göçmenler de bu insan selinin arasında Avrupa'ya ulaşmaya çalışıyor.

Türkiye'yi kapılarını tekrardan kapatması için ikna etmeye çalışan AB, şimdiye kadar bu yönde herhangi bir sonuç elde edemedi. Bunun nedeni, AB ülkelerinin mülteci sorununu hâlen yalnızca Türkiye'nin bir meselesi gibi görmeleri ve bunun aşılması adına Türkiye'ye sadece finansal yardım yapmaları gerektiğine dair sahip oldukları yanlış inançtır. AB'nin bugüne kadar yerine getirilmemiş vaatleri düşünüldüğünde, bugünden sonra Türkiye'ye vaatte bulunmalarının da bir anlamı olmayacaktır.

Sonnotlar

¹ UNHCR, "UNHCR statement on the situation at the Turkey-EU border" (04.03.2020), <https://www.unhcr.org/news/press/2020/3/5e5d08ad4/unhcr-statement-situation-turkey-eu-border.html#>.